

Dr. sc. Nikola Visković, redoviti profesor
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

SPOLNOST I PRAVO 1971.

UDK: 1 : 34

343. 54

Primljeno: 1. 02. 2008.

Esej

Ulomak iz rukopisa "Toposi erotike", rađenog na osnovu dnevnika Andree Lurentisa i Rite R. sadrži, iza kraćeg uvoda o odnosu prirode i kulture, izlaganje o načinima pravne regulacije spolnih čina u Francuskoj i djelomično u Jugoslaviji do 1971. Usporedba te regulacije sa sadašnjim tretmanom spolnosti u pravu pokazala bi neke zanimljive pravce razvoja te pravne materije, k većoj slobodi i rodnoj ravnopravnosti koji se pri kraju izlaganja upravo nagovještava.

Key words: *seksualnost, pravo, legislativa*

Početak travnja 1971. ljubovci su doputovali u Split da vide tatu Vinka koji je imao lagani infarkt i da usput čuju izvještaj o pravnim inkriminacijama spolnih čina koji je Nikola obećao Andrei.

Nakon prvog maminog ručka s manistrom na šalši od pomidora našli su se s asistentom pred Bellevueom, odakle ih on povede kroz kameniti Varoš na Marjan. S nakanom, priznade, da time postigne naturalistički okvir za svoju krivičnopravnu temu u službi erotopike. Mekano opadajuće sunce grijalo im je lica i kako su se uspinjali Lenjingradskom ulicom povjetarac s mora sve više je pripremao jedno sretno predvečerje.

Domaćin započne žalopojkom: "Jeste li ikad pomislili koliko je smiješna i nepravdna bezgranična samozaljubljenost kulture i njena oholost u odnosu na svijet prirode?" "Ja, mea culpa, nisam, Andrea će, a ima li to neke veze s razlozima ekologa koji se ovih dana spremaju za konferenciju u Mentonu?" "Ima." "Nekidan sam slušao razgovor Rudija Supeka, vjerojatno najzanimljivije ličnosti iz praksisovskog kruga, s jednim njegovim kolegom koji sumnjiči ekološki kritiku, branjenu od Supeka, kao nekakvu buržoasku zamku." "Da, i o tome se radi! Za podozrenje spram prirode i za njeno ignoriranje odgovorni su na razne načine i kršćanstvo i građansko prosvjetiteljstvo, ali i većina marksista, za razliku, na primjer, od dubljih proživljavanja prirode u antičkom svijetu, od predsokratovaca do Lukrecija i renesansista."

Tu se Andrea sjeti onog svog davnog torinskog sna, sa sličnom tezom đavolskog teoretika, shvativši da mu je tada podsvijest bila naprednija od svijesti. "Od Descartesa do Marxa prosvjetiteljstvo je, uz njegovu sjajnu borbu za emancipaciju razuma i čovječanstva", nastavi asistent, istovremeno žrtvovalo toliko toga od prirode oko nas i u nama! I to traje do danas čak među pragmatiskim ili ekonomističkim

ekolozima u njihovom načinu brige za ljudsku okolinu – human environment." "Na što misliš?" prirodnjakinji je ta tvrdnja bila nekako bliska. "Mislim na shvaćanje prirode kao onoga što je samo oko nas i radi nas, a mi smo tobože ptolomejski njeno apsolutno središte, pa je stoga mislimo i rabimo samo obzirom na sebe, radi svog dobra, a ne i radi nje same, to jest svih drugih bića, životinjskih i biljnih i neorganskih koja je tvore." "Da, prepozna ona korijene one bliskosti, jesi li čitao The Land Ethic Alda Leopolda?" "Nisam, ali po jednom njegovom prikazu znam da optužuje vladajuće sebično i neholističko viđenje svijeta. I štoviše, shvaćanje prirode samo kao 'ljudske okoline' uvelike ignorira činjenicu da je sâm čovjek prvenstveno priroda, svojom tjelesnošću i svojom psihom, te da bi stoga prava svijest i istinska briga o prirodi bili ne samo altruistička svijest i briga za sva bića, nego ujedno i staranje o sebi kao biću uvjetovanom vanjskom prirodom i po sebi prirodnomu." "U tome se nalaze, shvati Andrea pravac rezoniranja, ignoriranje spolnosti i erotike u njihovoj prirodnosti. Spolnost je uglavnom priroda, dok je erotika, u platonskom smislu erosa, težnja za lijepim i za spoznajom u njoj." "Tako je! Uostalom, zar ne osjećamo sreću sličnu spolnom užitku u svakoj ljepoti i spoznaji prirode?"

Došli su na prvu vidilicu, gdje se otvorila panorama grada, mora, planina i otokâ pod svijetloplavim nebom. "Sve se to ovdje dobro iskazuje", reče vodič, i Rita uzme obojicu pod ruku, milinom zanesena "da, naš predivni Marjan!" "Ni ovdje obično ne idemo dalje, nastavi asistent, od prvih neodređenih utisaka. Istina, neodoljivi su doživljaj veličine ovoga oko nas i vrenje organizma koje to u nama budi, pogotovo kad smo zaljubljeni: na ovom mjestu ne možemo nego pomisliti i reći 'kakva divota' i 'kako te želim', tolika je prisila onoga što nazivamo 'uzvišeno' i 'voljeno'. U ovakvim prilikama naprosto nas obuzima žudnja za prirodom oko nas i u nama. Ali, to ipak ostaje jedna apstraktna, nerazgovijetna i neizrečena srodnost. I u našim sljedećim koracima ona je još uvijek prekrhka, ne postižući osvješćenje, pa čak i može potpuno utnuti. Evo nas na ovoj ogradi od klesana kamena, s pažnjom koja se sve više vezuje za umjetnost grada i za ove ili one njegove građevine, a priroda je već samo 'ljudska okolina'. I idemo dalje, krenuli su Račićevim usponom, ovim cementiranim putem, toplo stisnutim između svoje niske ograde i zida groblja, prema terasi s lijepom crkvicom moga imenjaka svetog Nikole. Nastavljamo se povlačiti u naša djela, u kulturu i povijest, mentalno stalno na marginama svijeta koji nas ipak sve raskošnije prati. I od njega se najviše divimo takozvanoj oplemenjenoj, uzgojenoj prirodi, pa stoga usred one prave, izvorne i nepripitomljene, koja se nudi u svoj svojoj beskrajnosti, mi hoćemo u Zoo vrt ili u Botanički vrt. Jer mi od prirode najviše volimo njenu preradu i sređenost u bašti i parku." "Tu dalekost tobože nemušte i zle prirode potvrđuje poetika Baudelaireovog gradskog spleena", učini se Andrei:

La Nature est un temple où de vivant piliers
Laissent parfois sortir de confuses paroles
L'homme y passe à travers des forêts de symboles

Qui l'observent avec de regards familiers.

Umjetnost je savršenija od prirode, koju snovi iznova uobličuju, pa je bez mana, uljepšana i preobražena.

Pogledajte, analizirajte sve što je prirodno, sva djela i želje prirodnog čovjeka, naći ćete samo užas. Sve što je lijepo i plemenito rezultat je razuma i računa.

La femme et naturelle, c'est-à-dire abominable – Žena je prirodna, to jest mrska.

"I Proust u Sur la lecture":

I pisac i slikar uspijevaju krajnjim naporom tek djelomično razgrnuti plašt ružnoće i beznačajnosti zbog kojega ostajemo pred svemirom neradoznali.

"Sve do estetizma Wildeovog obrata 'priroda oponaša umjetnost' koji se oprimjenjuje u protuprirodnosti Doriana Graya. Tu je riječ o samovaranju ili prividu o kojemu Nietzsche reče da je" bezmjerno nepovjerenje prema titanskim silama prirode, prema onoj Moiri što nemilosrdno sjedi na tronu iznad svih spoznaja, a koje Grci neprestano uvijek iznova savlađuju, u svakom slučaju prekrivaju i od pogleda zaklanjaju, putem umjetničkog svijeta Olimpijaca.

"No, nadoda još doktorand, pored naturalističkog doživljaja svijeta i pored takvog antinaturalizma postoji i treća, kvazinaturalistička pozicija, ideološki izrazito konzervativna, koja se lažno poziva na prirodu kako bi ocrnila upravo prirodne potrebe tijela i prirodne temelje kulture – nazivajući ih 'prljavim', 'protuprirodnim' i 'perverzним'. Ta zloupotreba pojma prirode se najčešće pokazuje u crkvenoj i malograđanskoj protuspolnoj i protuerotskoj moralci."

Na to se Rita sjeti Branka Miljkovića, od kojega je voljela sliku svakog stiha i zvučnost njegovih rima, mada često nije shvaćala smisao čitave pjesme, te okrenuta prema moru izgovori:

Ne napuštaj me svete
Ne idi naivna lasto

Ne povredite zemlju
Ne dirajte vazduh
Ne učinite nikakvo zlo vodi
Ne posvađajte me sa vatrom
Pustite me da koračam
Prema sebi kao prema svome cilju

Pustite me da govorim vodi
Da govorim zemlji
i ptici koja živi od vazduha
Glas moj ispružen kao živac
Pustite me da govorim

Dok ima vatre u meni
Možda ćemo jednom moći
Da to što kažemo dodirnemo rukama.

"Da, asistent kimne glavom i reče da mu je nešto slično o toj zloupotrebi prirode govorio jedan profesor u vezi s marksističkom kritikom ideologije, te nastavi s antinaturalizmom, mi kao da se prirode plašimo i od nje bježimo, i pitanje je koliko je to posljedica određene kulturne dresure ili možda izvorna antropološka danost. Prolazimo mimo stotina živih vrsta koje ne vidimo, a još manje ih prepoznajemo u njihovim razlikama, na primjer kao smriku, tršlju, draču, šibiku, pavitinu, rutvicu, kostriku, tetivicu, mlječiku, zečinu, koromač, bušin, različite čemprese, i tako dalje, ali istovremeno nas kao ukrasi ushićuju senzacionalni cvjetni stupovi agava ili zasađeni oleandari; mi volimo velike i egzotične cvjetove, a za one 'obične' i malene ili ne marimo ili ih povremeno u navalni posjedničke grabeži otkidamo i nosimo za kućne vaze, iz kojih će za par dana završiti u smeće. Ne vidimo i ne znamo različitosti ptica, gmizanje gušterica, staništa i kretanja mravi. Privlače nas oblička i značenja marjanskih crkvice, pa možda, što je već i nekakvo uvođenje u kulturni naturalizam, likovnost i povijesnost naših sredozemnih kamenih zidića, no ništa nam ne znače preobilje oblika i boja samih stijena, rezovi geoloških slojeva, mnogovrsnost raslinja i beštija. Za trenutak nas može privući polje djeteline ili maka, ili neki lišaj na kamenu, ili let leptira, ali nemamo poriv sjesti na zemlju i takva čuda promatrati i istraživati. Sve vode, sve stijenje, sve bilje i sve životinje redovito nam nešto znače tek po njihovoj upotrebljivosti, pa i kao poželjne mete naših putovanja, šetnji, rekreacija i uspomena, ali oni sami po sebi i u njihovim posebnostima za nas gotovo ne postoje."

"To je ignoriranje vanjske prirode, prihvati Andrea, ali onda je takvo i ignoriranje prirode našeg tijela." "Da, i to u svim aspektima, sa svakim našim organom, u prehrani, odmoru, spolnosti..." "Što ne bi trebalo čuditi kod erotike, primijeti Rita, jer ona je maštanje i umjetnost posve daleka od prirode!" "Nije baš tako, Andrea se usprotivi u toj ključnoj stvari, jer erotika, baš kao kulturna izvještačenost, to jest kao maksimalno osamostaljenje od prirode, može biti, za razliku od uobičajene građanske spolnosti, na jedan poseban način očarana svim onim mogućnostima tjelesnog uživanja koje vladajući moralizam krije i tabuira. To i jest općenito paradoks svake prezrele ili rafinirane kulture, od gurmanstva do likovne umjetnosti, a ne samo erotike: na kraju krajeva ona opet žestoko čezne, svjesno i podsvjesno, za onom od same kulture potisnutom i zabranjenom prirodnošću, a što će onda mnogi nazivati 'dekadencija', 'perverzija', 'ludilo' i 'prljavština!'" "Dijalektička negacija negacije, šeretski će marksist Nikola, povratak kulture u biologiju nakon svog otprirođenja." "Dakle, zablista Rita, rafiniranu kulturu ponovno privlači sirovost prirode?" "Da, i do toga je već, na svoj klinički način, bio došao Freud, pa je Marcuse u pravu kad tvrdi da je to pozitivna potencijalnost njegove misli. Nakon što je građanska kultura zanijekala i patologizirala svu širinu libida, proglašavajući je čak 'protuprirodnom', erotika strasno istražuje i

iskušava seksualnost kao svoju nagonsku osnovu u hedonističkoj žudnji za svim skrivenim, uzbudljivim i zabranjenim 'prljavim' užicima ne mareći za bilo kakve zapreke moralističkog seksualnog utilitarizma! Ona rehabilitira sve oblike spolne polimorfности i androginije koje je građanska utilitarna, prokreativna i genitalna ideologija proglasila regresijom, neredom i nastranošću – istorodne spolne odnose, vanbračne odnose, unutarrodbinske odnose, biseksualnost, transvestitstvo, grupna uživanja, kurtizanstvo, zoofiliju, konsenzualni sadizam i mazohizam, ekshibicionizam i voajerstvo, analni i oralni snošaj, ondinizam, kontracepciju..." "Sretan susret kulture i biologije! klikne Rita, sad mi je sve idejno jasno!" "Što ti je jasno?" nije razumio Nikola. "Kako to i ona sama, kao kulturna dama i biologinja, postaje pustopašna razuzdanica", pojasni Andrea.

"Eto, dolazio je asistent na svoju temu, tu smo već kod religijskih, moralnih, krivičnih i medicinskih progona nepoćudne prirode spolnosti, i to kako onih progona kojima se svako društvo brani od neprijeporno nepodnošljivog spolnog nasilja, tako i onih kojima se konzervativna društva brane od naslada što prijete autoritarnosti porodice, vlasništva i vlasti." "S tim što su te autoritarne ustanove, nikle iz opće bijede, uvijek licemjerno selektivne, upozori Andrea, jer dok potčinjenoj većini društva nameću isključivo heteroseksualnu, patrijarhalno monogamnu i genitalnu seksualnost u svrhu reproduciranja i održavanja moći, one istovremeno vladajućim manjinama dopuštaju potajno naslađivanje u ars erotica homoseksualne, poligamne i negenitalne seksualnosti!"

I tu doktorand podigne prst k nebu, poput Grgura Ninskog, uzviknuvši: "nasuprot tome, navješćujem vam i kažem vam, zaista, viša kultura u koju čovječanstvo kreće s općim obiljem i obrazovanjem ("ma đavla kreće!" upadne Rita) napustit će te diskriminatorne zapreke i izgajati sve nenasilne oblike erotske sreće! Jer za sve moguće erotske naslade vrijedi ono što je pametnjaković Freud ipak konstatirao za incest – da je zabrana incestuoznih odnosa 'možda najveće osakaćenje koje je pretrpio čovječji ljubavni život!'"

Tamo dalje od crkvice Svetog Nikole, a sve uz asistentovo izlaganje o pravnim nasrtajima na spolnost, Rita je počela nenametljivo pokazivati i imenovati visoko, srednje i nisko mediteransko bilje koje i prijatelji Marjana nimalo ili jedva prepoznaju: Pinus halepensis ili bilobor, dvovrsni Cupressus sempervirens ili čempres, crniku ili Quercus ilex, tršlju i smrdljiku iz roda Pistacia, zeleniku iz roda Phyllirea, lijepi bršljan Hedera helix, bodljikavu smriku Juniperus oxycedrus, šiboliku kositernicu Ephedra campylopoda, modroplodu suručicu Spiraea, vitku metlicu Osyris alba, brnistru ili žuku Spartium junceum, Coronilla emerus ili šibiku, Clematis vitalba ili pavitinu, Convolvulus ili slak, karizmatsku Paliurus spina christi ili draču, Ritu graveolens ili rutvicu, pa srcoliku Smilax aspera ili tetiviku, doseljeničku Agave americana, sitnovezni Foeniculum vulgare ili koromač, Centaurea ili zečinu, dragu Bellis perennis ili tratinčicu, Cistus villosus ili maštoviti bušin s cvijetom koji kao da je skrojen od krep-papira.

"Poznato je, krene na svoje Nikola, da su već Hamurabijev zakonik i Stari zavjet najstrože zabranjivali i kažnjavali blud, preljub, incest, međumuške

odnose i zoofiliju, ali nije toliko poznato da su tolerirali ili prešućivali niz spolnih ponašanja koja će tek kasniji kršćanski i građanski moralisti i zakonodavci proglasiti zlodjelima – prostituciju, masturbaciju, razgoljivanje, voajerizam, konkubinatu, pedofiliju, sadomazohizam, skopofiliju, fetišizam, koprofiliju, sve varijacije spolnih čina, oralni seks, milovanja i koitus među supružnicima kojima nije svrha rađanje djece..." "Kršćanski obrat je kulturološki jedinstven u svjetskoj povijesti, zamijeti Andrea, ali isto tako je jedinstveno kako evropsko libertinsko prosvjetiteljstvo teorijski i djelom razjeda taj vjerski moralizam, dok se istodobno građanski moralni i pravni sistem njega ipak pridržava sve do naših dana." "A znaš li kako je libertin Andrea Laurentis u Parizu razarao katolički moralizam jedne Španjolke zvane Marcela?", upita Rita Nikolu. "Ne znam." "Jednom ću ti pričati!"

"Katolička moralka je osuđivala, već od Augustina i Jeronima, ne samo spolne slasti ljubavništva, nego čak i one bračne", naglasi asistent. "Da, ali kako se pritom grešnicima ipak gledalo kroz prste, pa i licemjerima u samoj crkvi i Vatikanu," upozori Andrea i spomine papu Sergija III. s ljubavnicom Marozijom, papu Ivana XI. s Theodorom te papu Aleksandra VI Borgiju s Vanozzom i Giulijom Farneze koje mu porodiše djecu, "zabrane su postrožene tek nastupom Lutherove protestantske radikalnosti koja istovremeno dopušta smirujući svećenički brak i grmi protiv svakog neproaktivnog uživanja izvan braka i u braku, a potom i s reformiranim katoličanstvom po Tridentinskom koncilu." "Tu je osobito poučan španjolski jezuitski teolog Thomas Sánchez, autor rasprave De Matrimonio, objavljene u Genovi 1592. godine. On spada u liberalnije moraliste svoga vremena, zbog čega su ga kudili neki drugi teolozi, poput Petrusa Aureliusa koji u četrdeset godina kasnijoj raspravi Vindictis Censurae kaže da De Matrimonio tretira slučajeve savjesti u bračnim odnosima" nečistije od najprljavijih talijanska djela... kao kloaka s najgroznijim stvarima koje se ni izreći ne smiju.

"Ali, i kod takvog Sáncheza nalazimo pravila kršćanskog nauka koja čak i bračnim drugovima zabranjuju tobože 'protuprirodne' spolne čine izvan svrhe prokreacije i radi samog užitka. Primjerice, prema njemu:

– jedini dopušteni razlog za koitus je volja za rađanjem djeteta i jedini prirodan način koitusa je žena dolje, muškarac gore;

– budući da izlučivanje ženskog sjemena nije nužno za prokreaciju (takvo uvjerenje je vladalo u ono doba), supružnici ne trebaju nastojati da dođe do istovremenog lučenja njegovog i njenog sjemena – a što znači da muškarac može težiti orgazmu ne mareći za isti ženin užitak;

– poljupci, milovanja, gledanje golotinje i opscene riječi među supružnicima dopušteni su 'u granicama prirodne pristojnosti', to jest u namjeri proaktivnog koitusa, a grešni su ako nemaju takvu namjeru i ako teže samo uživanju;

– opscene riječi u šali ili iz lakoumnosti su lakši grijeh jer nemaju svrhu izazivanja uzbuđenja i skandala; u protivnom su, ako se izgovaraju radi tjelesnog užitka, 'ex motivo libidinis', smrtni grijeh; isto vrijedi i za kazališne predstave;

– sodomija ili 'koitus izvan prirodne posude' je smrtni grijeh općenito i među supružnicima jer tu koitus ne služi prokreaciji, 'in vasis debitis et cum suis instrumentis';

– diranje vlastitog tijela iz nesmotrenosti i bez uživanja nije grijeh, ali jest smrtni grijeh ako se čini namjerno radi naslade i protiv prirodne svrhe."

Asistent je dalje govorio, dok je Rita povremeno ukazivala na krasote marjanskog bilja, o povijesti seksualnih zabrana u zapadnoj kulturi. "Tu se formalno prepoznaju tri razdoblja, ne ulazeći u njihove društvene uzroke i funkcije: prvo, antički svijet je bio spolno dosta snošljiv, kao i općenito arhaična društva – što i do danas nalazimo u tragovima poganske raspuštenosti pučkih običaja; drugo, kršćanstvo uvodi moralne i pravne zabrane u sve izraze spolnosti; i treće, od renesanse i pariškog XVI. stoljeća gotovo sve spolne zabrane se propituju i polako urušavaju, i to ponajprije u staležu plemstva, a zatim sporije u visokom građanstvu." "Za Rim je najbolji primjer spolnog slobodarstva Marcijal, potvrdi Andrea, kojemu je bilo dovoljno šest stihova (IX, 67) za pohvalu tri bluda":

Lascivam tota possedi nocte puellam,
cuius nequitas vincere nemo potest.
Fessum mille modis illud puerile proposci:
ante preces totas primaque verba dedit.
Improbis quiddam ridensque rubensque rogit:
policitast nulla luxuriosa mora."

"Što znači?" "Da je čitavu noć uživao u jednoj lascivnoj djevojci kojoj u razuzdanosti nije bilo ravne i da je, već na tisuća načina zasićen, zamolio djevojku za dječaćku uslugu, na što mu ona odmah udovolji, a potom je, smijući se i crveneći, zatražio nešto još smjelije, pa mu ona i to dade." "A ja još jednom tvrdim", sjeti se Rita svoje teze iz jednog davnog razgovora s dragim, "da je glavni uzrok kršćanskog terora nad spolnošću opravdavanje svećeničkog celibata!" "Ima i tu nešto istine", reče Andrea, "no postoje i drugi uzroci, a prije svega održavanje crkvene moći i dominacije nad pastvom preko sputavanja i kulpabilizacije subverzivne snage žudnje." "Ipak", napomene Nikola, "značajno je da u rušenju spolnih zabrana glavnu ulogu imaju site, dokone i obrazovane društvene elite sa svojom libertinskom praksom i erotskom umjetnošću, pa zatim kritička manjina s raznim znanostima, a tek na repu događaja, uvijek kasneći, politika i zakonodavstvo. Njemački Savezni sud još 1966. obrazlaže jednu svoju presudu riječima":

Moral zahtijeva da se spolni odnos obavlja u braku s jednom ženom i sa svrhom rađanja djece.

"A danas su religija i njom uvjetovani ćudoredni običaji najžilaviji bastioni konzervativnog spolnog moralizma."

Na to su dva prijatelja redali primjere akcija za oslobođenje žudnje i tjelesnosti u modernom svijetu, sve do seksualne revolucije 60-tih godina. Spominjali su

Freuda i njegove nastavljače u teoriji spolnih potiskivanja, neuroza i njihovih liječenja, kao i rad seksologa Magnusa Hirschfelda na dekriminalizaciji manjinskih spolnih ponašanja, naročito homoseksualnosti kao izraza "trećeg spola", s njegovim berlinskim Institutom za seksualna istraživanja, s njegovim osnivanjem Znanstvenog humanitarnog komiteta i zajedno s Havelock Ellisom Svjetske lige za seksualnu reformu. Spominjali su kako je 1960. nekoliko profesora, sudaca i advokata iz American Law Institut potpisalo apel državi da odustane od krivičnog gonjenja privatnih spolnih čina – preljuba, homoseksualnosti, analnog i oralnog seksa, i kako je to podržao *Playboy* Hugh Hefnera koji je također vodio djelotvornu kampanju za oslobađanje Donna Cadwella, osuđenog u Zapadnoj Virginiji na deset godina zatvora zbog oralnog seksa s jednom djevojkom, te jednog muškarca osuđenog u Indijani zbog analnog koitusa sa svojom suprugom. Andrea je govorio o mrvljenju konvencionalnog seksualnog morala na američkim i europskim sveučilištima 60-tih godina i kako su 5. aprila 1971. u Parizu 343 žene objavile u *Le Nouvel Observateur* *Le Manifeste des 343 salopes* za pobačaj i kontracepciju, sa svojim imenima i priznanjem da su pobacile, a zatim su i pariški homiçi iz *Front homosexuel d'action révolutionnaire* objavili u časopisu *Tout 2/1971*. proglas koji kaže, u atmosferi žestokog antiarapskog rasizma:

Nas je više od 343 prljavaca. Dali smo se guziti od Arapa. Ponosni smo na to i to ćemo dalje činiti.

I tako je marjanska trojka stigla do teme pravne regulacije spolnosti koju je pravnik ovako izložio pretežno na primjerima tadašnjeg francuskog i donekle jugoslavenskog zakonodavstva:

"Prije svega, krivično pravo najoštrije kažnjava svako teško fizičko nasilje, pa stoga i ono u spolnim odnosima: ubojstvo i teške povrede, koji se gone po službenoj dužnosti, kao i blaže povrede po tužbi oštećenih. To obuhvaća i radnje koje se obično nazivaju 'sadzam', ali nisu tako imenovane u zakonima. Fizičko mučenje nije posebno krivično djelo u nacionalnim pravima, mada se već osuđuje u međunarodnim konvencijama, nego se ocjenjuje kao jedna od otežavajućih okolnosti u deliktu tjelesnih povreda. Pritom se ne goni ni ekscizija nad djevojčicama, kliteroktomija, koju dosta široko primijenjuju i afrički imigranti u Francuskoj, izuzev pokoji slučaj sa smrtnim posljedicama. Isto vrijedi i za muško obrezivanje koje zakonodavac priznaje kao vjerski običaj. Ali, kastracija penisa ili testisa je posebno krivično djelo, kažnjivo doživotnim zatvorom odnosno smrtnom kaznom u slučaju pogibije žrtve – s tim što se kastracija koju počinu žrtva silovanja u samoobrani sankcionira do pet godina zatvora ili čak oslobađa." "Kastracija je bila u prošlosti", Andrea će, "i kazna nad počiniteljima nekih spolnih delikata, naprimjer u Bizantu za odnošaj sa životinjom." "Zatim, pravosudna praksa pokazuje da je nikakva ili veoma slaba pravna zaštita od spolnog zlostavljanja između bračnih drugova, čak i kad se žrtve žale, budući da još prevladava patrijarhalno uvjerenje da neka zlostavljanja u obitelji pripadaju bračnoj intimnosti, zapravo muževljevoj vlasti u koju se država ne smije pačati." "I ne samo fizička zlostavljanja, nego još više i psihička, primijeti Andrea, a jedna i druga su mogući brakorazvodni

uzroci, na koje se većina žrtava ne poziva." "Ali, znala je Rita, neka dogovorna i slatka nasilja među ljubavnicima nisu i ne trebaju biti gonjena osim ako izazivaju teže povrede ili ugrožavaju život." "Slatka nasilja?", prene se Nikola. "Da, ona iz erotskih sado-mazo igara!" "Hm... zaista, o tome pravna literatura šuti." "Pa da, poznato je da se pravnici obrazuju u nemaštovite tukce!"

"Francuski Code pénal još zadržava tradicijsko ublažavanje kazne za ubojstvo supruge ili njenog ljubavnika kad ih muž zatekne in flagranti u bračnom stanu." "I dakako, doktorand će, ta barbarska olakšica ne pripada supruzi koja zatekne muža u takvoj situaciji!" "Osim toga, u Francuskoj, kao i u drugim zemljama, takozvani 'crime passionnel', zločin iz strasti, ima povlašteni sudski tretman, naročito u odlukama žirija, i to za ubojstva počinjena od oba supružnika, odnosno ljubavnika." "Što je samo nešto manje barbarstvo!"

"Silovanje se svugdje krivično definira, pa i u Francuskoj, nastavi Nikola, kao čin nasilne penetracije muškim spolovilom u vaginu, ili, kako kaže socijalistički jugoslavenski Krivični zakon, kao" obljuba ženske osobe s kojom se ne živi u bračnoj zajednici upotrebom sile ili prijetnjom neposrednog napada na život ili tijelo.

"Dakle, samo ženske osobe s kojom nasilnik nije u braku!" "Da, i samo falusom u vaginu! Čime se iz krivičnog djela silovanja isključuju: 1. nasilna penetracija falusom u usta (fellatio) i u anus (coitus per anum, pedicatio), 2. nasilna penetracija u vaginu i u anus prstima ili nekim predmetima, 3. svi takvi nasilni čini nad suprugom, 4. slični nasilni čini muškaraca ili žena nad muškarcem." "Totalni kretenizam!" snebivala se Rita. "Dio falokratskog poretka koji vlada tisućama godina, od Hamurabija i Manua do Napoleona i socijalista! A pored toga, još u nedavnoj prošlosti je vrijedila doktrina ublažavanja djela silovanja ako je žena, vječna Eva, 'moralno laka' ili se vlada 'izazivački!'" "Toga ima i danas u istražnoj i sudskoj praksi, nadoda Andrea, a što je jedan od razloga zašto se većina silovanih žena ne odlučuje na tužbu strahujući od sumnjičenja za izazivačke namjere i od stradanja svoga ugleda". "Otežavajuće okolnosti za silovanje, kao i za druge spolne delikte, jesu maloljetnost, mentalna zaostalost i uopće nemoć žrtve, kao i zloupotreba položaja autoriteta nad žrtvom, a najveća procesna teškoća je dokazivanje čina silovanja." "Pa, da li se onda nasilne penetracije u usta i u anus žene i muškarca uopće krivično progone?" "U kršćanskoj doktrini i u općim običajima vrijedi za supruge bračna dužnost zadovoljavanja svih želja muža, osim u prošlosti čina sodomije zbog kojeg je ovaj mogao biti krivično progonjen, dok danas supruge mogu zbog takvog i sličnog nasilja zatražiti razvod. Novija je situacija da i za supruge, kao i za druge osobe, spolni napad znači krivično djelo zvano 'attentats à la pudeur avec violences', napad na stid s nasiljem, koje se u odnosu na zakonsko djelo silovanja znatno blaže sankcionira. U jugoslavenskom pravu to je jedna od vrsta 'protuprirodnog bluda':

Čl. 186, 1 KZ: Tko upotrebom sile ili prijetnje da će neposredno napasti na život ili tijelo prisili drugog na protuprirodni blud, kaznit će se zatvorom do jedne godine.

"U Francuskoj delikt 'attentats à la pudeur avec violences' obuhvaća širi spektar seksualnih napastovanja, od najtežih nasrtaja bez penetracije na ženu i silovanja muškarca do samo tapšanja ili štipanja dupeta. Primjerice, kad netko nasilno drugoga masturbira ili ga prisiljava da njega masturbira, ili sudski slučaj iz 1959. kad je zubar u toku liječenja položio svoj ud na pacijentičinu ruku..." "Ili kad netko", sjeti se Rita jedne od Andreinih erotskih poslastica, "razgoljuje, razgledava i dirka osobu koja spava, ili koja je u nesvjestici, ili je hipnotizirana..." "Što je dopušteno, upozori Andrea, ako postoji prethodni ili naknadni zreli pristanak pasivnog subjekta... jednako kao kod blažeg sadomazo nasilja."

"Posebno krivično djelo su 'attentats à la pudeur sans violence', napadi na stid bez nasilja, a radi se o formalno neprisilnom razgoljivanju, dodirivanju i spolnim odnosima maloljetnika ili neuračunljive osobe s odraslima. Taj delikt nije postojao sve do početka XIX. stoljeća, do kada su maloljetnici općenito bili nezaštićeni od spolnog nasilja." "I ne samo spolnog nasilja, Andrea će, nego i od nasilja u odgojno-obrazovnim, radnim, ratnim i u drugim upotrebama!" "Oni su stoljećima bili, znala je Rita, omiljeni protagonisti literarnih i stvarnih erotskih avantura ugledne gospode – sve do nimfice Lolite!" "U Francuskoj je 1832. zakonski uvedena 'majorité sexuelle', seksualna punoljetnost, sa zaštitnom granicom od jedanaest godina, a kasnije je ta granica podignuta na petnaest godina. Uz to, Code pénal sada sadrži i delikt 'excitation de mineur à la débauche', poticanje maloljetnika na razvrat. A svemu tome u jugoslavenskom Krivičnom zakoniku odgovaraju djela iz članova 180. i 181. o obljudi i protuprirodnom bludu s nemoćnom osobom i maloljetnom osobom koja nije navršila četrnaest godina, te iz članova 183. i 187. o bludnim radnjama." "Tu nastaje problem što se Lolitama ponekad teško prepoznaju godine", kao skrušeno zamijeti Andrea. "Sudska praksa to može priznati kao olakotnu okolnost starijim zavodnicima." "Ali nikakve granice seksualne punoljetnosti nema za odnose između same djece, Rita će, jer ona se mogu nekažnjeno igrati na peting ili na nešto više." "Ona su pravno neodgovorna, kao stanovnici svih rajeva!"

"U Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi danas neki predlažu zaoštavanje krivičnih i radnopravnih sankcija protiv nadređenih koji seksualno napastuju, fizički i verbalno, svoje radnice ili osobe koje traže posao. Drugdje se nešto od takvih čina već podvodi pod bludne radnje, a uz to postoje i krivična djela obljudbe sa zloupotrebom nadređenog položaja, kao u francuskom i našem krivičnom zakoniku." "Prijedlog je opravdan, prosudi Andrea, a Rita kimne, ali uz seksističke zloupotrebe autoriteta trebalo bi progoniti, kao poseban oblik nasilja, svako seksualno napastovanje s obilježjima diskriminacije – rasne, kastinske, vjerske, nacionalne..." "I napastovanje muškarca od, muških i ženskih nadređenih!" zaključujući pravednički Rita zagrlivši i poljubivši dragoga, koji potvrdi "nedvojbenu."

"Prostitucija je mnogo puta kroz povijest neuspješno zabranjivana, ograničavana na neke dijelove naselja ili sramotno obilježavana nošnjom, kao za Karla Velikog ili 1254. za Saint Louisa, pa je na Elvirskom koncilu 360. proglašena i razlogom za ekskomunikaciju, no ipak su je crkveni očevi Augustin i Akvinski ocijenili manjim zlom koje pomaže protiv preljuba, konkubinata i sodomije. Nikada nije mogla

biti uklonjena zbog prejakog spleta interesa muškaraca, bijede žena i neprodorne intimnosti u kojoj se odvija. Schopehauer je precizno odredio glavni uvjet njene neuništivosti: 'prostitutke su ljudske žrtve na oltaru monogamije'. "To je uglavnom ženska djelatnost", reče Andrea, "ali postoji i muška prostitucija, homoseksualna i heteroseksualna, koja se tradicionalno ne poima i ne kažnjava kao takva – nego kao homoseksualnost i sodomija." "U Francuskoj je poslije Drugog svjetskog rata zakon Marthe Richard ukinuo javne kuće i prostitutke prepustio ulici i najmljenim stanovima, a 1960. su ukinuti i 'sanitarno-socijalni registri' iz tog zakona. Sada su zabranjeni samo prostitucija maloljetnika, 'le proxénétisme' ili izrabljivačko podvođenje, posredovanje i pogodovanje prostituciji, te 'racolage', javno vabljenje mušterija bilo kakvom gestom; ipak, ljudska prava prostitutki su još uvelike ograničena policijskim uznemiravanjem, otežavanjem stjecanja sigurnog radnog prostora i nemogućnošću pravnog gonjenja klijenta koji ne plaćaju – zbog tobožnje nemoralnosti posla. U Engleskoj je prema Street Offences Act zabranjeno, kao i u nekim drugim državama, ulična ponuda tijela, a 1956. je u zapaženom sudskom slučaju Regina v. Shaw i na temelju novog zakona Obscene Publication Act osuđen izdavač kataloga za call-girls Ladies' Directory zbog delikta 'conspiring to corrupt public morals'." "A u Jugoslaviji?" "Ovdje se krivično sankcionira samo svodništvo i posredovanje u prostituciji, dakako ženskoj, ali se prostitutke često prekršajno gone zbog stvarnog ili tobožnjeg narušavanja javnog reda i mira."

I asistent proslijedi: "Konkubinat je u Europi tradicionalno moralno osuđivan i pravno ignoriran, kao odnos koji je i u puku i u višim klasama uvijek bio, i takav ostao do danas, muškarcima poželjan i nekim ženama koristan iako ponižavajući. Ponekad se teško razlikuje, i pojmovno i materijalno, od ljubavničkog odnosa..." "Izraz 'konkubinat' danas zastarijeva u njegovom značenju grešne vanbračne veze", zapazi Andrea, "jer da sve više ljudi, naročito mladih, žive u zajednici nevjenčanih bez društvene osude." "Da, sada se u moralu, politici i pravnoj teoriji već razvija uvjerenje da vanbračnoj vezi, ako je trajnija, treba priznati sva ili neka prava iz bračnih odnosa."

"Bigamija i poligamija su još uvijek krivična djela, proslijedi asistent, u Francuskoj kažnjiva do godinu zatvora i u Jugoslaviji zatvorom od najmanje tri mjeseca, a ujedno su razlozi za ništavost i razvod braka. Ipak, u Francuskoj postoji ne mali broj muslimanski vjenčanih bigamista i poligamista koji ostaju nesankcionirani, kako zbog prihvaćanja tih odnosa od strane žena tako i zbog nemoći ili nevoljnosti države da te odnose ustanovi i procesuiru." "Tu je moralni i pravni problem bijedna potčinjenost ženâ, a ne sam čin poligamije ili poliandrije", odlučno će Rita, "jer ne vidim nikakvo zlo u tome da dvije ili više samostalnih i samosvjesnih žena složno žive s jednim muškarcem, ili da više muškaraca živi u poliandriji s jednom ženom!" "Slažem se", potvrdi Andrea, "takve spolne zajednice bit će, nadam se, i zazivam Fouriera, naša sretna i bliska budućnost! Glupa bigotnost crkvenih i buržujskih mudonja treba otići u ropotarnicu i u tom pogledu, kao i u pogledu konkubinata, grupnog seksa i tolikih drugih erotskih tekovina!"

"Muškarac je oduvijek uživao pravo na spolne veze van bračnog odnosa, to jest na ono što nazivamo preljub, dok je žena zbog istoga uvijek bila grešnica koja se kamenovala, spaljivala, živa zakapala, davila u vodi ili zatvarala. Augustov Lex Julia de adulteris kažnjavao ju je konfiskacijom imovine, sramotnom odjećom i izgnanstvom, Konstantin je zakratko zaprijetio smrtnom kaznom i preljubnici i preljubniku, Justinijan je opet naredio zatvaranje samo preljubnice u samostane. U Ferrari je 1507 izvjesna Madonna Laura zazidana do njene smrti u malenoj prostoriji biskupske palače i samo s oknom za primanje hrane. Grubi trag neravnopravnosti je i današnji francuski propis po kojemu je preljub supruge krivični delikt koji se na tužbu muža može kazniti do dvije godine zatvora, dok je preljub muža tek bračni delikt sankcioniran mogućnošću razvoda braka." "Još jedna političko-juridička svinjarija!" usklikne Rita, a doktorant se pozove na Propovjednika:

Još vidim kako pod suncem umjesto pravice slada nepravda i umjesto pravednika zločinac.

i potom još na Suzaninu pjesmicu s kraja Beaumarchaisove *Figarove svadbe*:

Kad muž vara svoju ženu,
On se hvali, svak to zna;
A kad žena skrene s puta,
Nju dakako čeka kazna.
Nepravda je u tom ljuta.
Trebalo reći što to znači?
Zakone nam daju jači!

"Tu je vjerojatno posrijedi shvaćanje da je suprug prekomjerno ugrožen opasnošću da mu se pripiše ženino dijete iz prijevarne veze. Danas je njegov preljub, uz njegovu impotenciju, odbijanje spolnih odnosa i općenito teže nezadovoljstvo jednog od supružnika svojim bračnim životom, samo brakorazvodni razlog." "U taj posljednji razlog spada, primjerice, nasmije se Andrea, kad ona ili on ne pristaju na oralno ili analno kokanje, na seksanje u menstruaciji ili na grupni seks, pa im od tog neslaganja zajednički život postaje nepodnošljiv." Tu pravnik obavijesti svoje marne slušatelje da je razvod prvi put uveden 1792., za vrijeme revolucije, zatim otežan od Napoleona i ukinut u Restauraciji 1816., a da bi opet bio ozakonjen tek poslije Drugog svjetskog rata. "Međutim, dogovoreni razvrat supružnika s trećim osobama, u razmjeni parova ili u grupnom seksu, partousu, nastavi on, nije delikt, pod uvjetom da ne izaziva javnu sablazan ekshibicionizma, niti se smatra preljubom. I još je zanimljivo da u sudskoj praksi nije preljub ni homoseksualni odnos jednog od supruža s trećom osobom, već se to tumači kao 'relation injurieuse avec un tiers', uvredljivi odnos s trećim, koji može biti brakorazvodni uzrok ako čini bračni život nepodnošljivim." "To je zapravo dio diskriminacije homića, prosudi Andrea, kao manje vrijednih, pa stoga i manje opasnih spolnih subjekata."

"Sve donedavno su bili zabranjeni proizvodnja i propagiranje svake vrste kontraceptivnih i abortivnih sredstava." "Bog i vlast ne vole planiranje obitelji!" konstatira Rita. "Naprimjer, pod vladavinom Henrija II., u XVIII. stoljeću, propisana je smrtna kazna i za pokušaj pobačaja, po Codexu kanonskog prava iz 1917. pobačaj se kažnjava ekskomunikacijom, u Francuskoj se još 1923. sankcioniralo sa šest mjeseci do dvije godine zatvora ženu koja sama nad sobom pokuša ili izvede pobačaj, a pod režimom Vichyja abortus je postao zločin protiv države. Simone de Beauvoir prenosi 1949. u *Le deuxième sexe* procjenu da se u Francuskoj obavlja ilegalno 800.000 pobačaja na milijun žena – jednako koliko ima porođaja. Godine 1955. legaliziran je u Francuskoj terapijski pobačaj i 1967. dopuštena je kontracepcija, dok se upravo sada, nakon sličnim mjera u nizu drugih država, a uz žestoki otpor Vatikana i konzervativaca, priprema šira legalizacija abortusa."

"A zavodjenje?" htjede čuti Rita. "Ako je ono dio spolnih odnosa s maloljetnicima, sankcionirano je već spomenutim krivičnim normama. Uz to, svugdje u svijetu, barem u odnosima gospodarećih klasa, bilo je uobičajeno sankcionirati, krivično ili građanski, zavodjenje koje punoljetnu ženu oštećuje lažnim obećanjem braka ili joj umanjuje priliku za brak. Ali, zatekla si me - ne znam da li i kako je to regulirano u današnjem francuskom pravu! Samo znam da se u jugoslavenskom krivičnom pravu goni po privatnoj tužbi, s kaznom od najmanje tri mjeseci zatvora, navođenje na obljubu žene starije od četrnaest godina lažnim obećanjem braka." "Glupost! Takvu žensku naivnost ne bi trebalo krivično štiti, makoliko zavodnik bio pokvaren!"

Asistent je dalje govorio o pravnim pravilima pretpostavke očinstva i načina njegova utvrđivanja i pobijanja te o neravnopravnosti bračne i vanbračne djece. Došavši tako i do incesta. "U starijim pravima incest je obuhvaćao znatno više stupnjeva srodnosti nego danas, naprimjer po Starom zavjetu i po kanonskom pravu, a bio je sankcioniran sve do smrtno kazne i konfiskacije imovine. Današnje francusko krivično pravo sankcionira jedino spolni odnos između srodnika u pravoj liniji te između brata i sestre, dok je po Građanskom zakoniku ništavan brak između srodnika, prirodnih i adoptivnih, u pravoj liniji i pobočno između brata i sestre, tetke i nećaka, strica i nećakinje... Pritom se delikt incesta uglavnom kombinira ili sa silovanjem ili s napadima na stid, sa i bez nasilja, pa je u tim slučajevima teže kažnjiv od običnog silovanja ili napada na stid. Međutim, zna se da je tek mali dio incestuoznih odnosa javno poznat i procesuiran, a da ih velika većina ostaje u tajnosti domaćinstva pod težinom autoriteta odraslih; i to je jedan od razloga, uz već spomenuto zlostavljanje žene u braku, zašto se opravdano kaže da je veća opasnost i nekažnjivost od seksualnog nasilja u domaćinstvu nego od onoga na ulici!" "Spolno nasilje u porodici je općenito jedan od najgorih načina nasilja, naročito zbog posebne nezaštićenosti žrtava, maloljetnih i punoljetnih, pa je stoga sasvim u redu da bude pravno sankcionirano, zapazi Andrea, no mislim da će u nekoj bliskoj budućnosti dobrovoljni spolni odnos između najbližih punoljetnih i mentalno zrelih srodnika biti barem pravno dekriminaliziran. Jer, što bi u tom odnosu bila društvena opasnost, prema kojoj se sadržajno definira krivično djelo?"

"Incest je povreda moralno-religijskih vrijednosti, ustvrdi Nikola, "i kao takav zabranjen pravom kao sredstvom zaštite minimuma moralnosti." "Taj razlog će sigurno uvijek djelovati, a mislim da zbog snage konfliktnosti koju spolni odnos najbližih srodnika izaziva u porodici njegova moralna kontrola i treba opstati, pa da se stoga golema većina najbližih srodnika nikada neće spolno ljubiti! Ali to nije razlog da pravna sila sprječava uračunljive osobe koje ne prihvaćaju takvu moralno-religijsku zabranu!" "Ostaje još i medicinski razlog genetskih šteta koje taj odnos može prouzročiti kod potomstva." "Taj razlog je sporan među stručnjacima, no ako bi i bio statistički zasnovan, zar je to jedini i najteži biološki rizik koji djeluje u suvremenom životu? Zar su, primjerice, rizici od pušenja i od automobila i aviona manji od rizika dobrovoljnog spolnog odnosa najbližih srodnika? Osim toga, ljubav i erotika se danas jasno osamostaljuju od prokreacije, tako se i eventualni biološki rizik prokreacije u ovom slučaju može voljom zaljubljenih i kontracepcijom isključiti." Na tu iznenađujuću argumentaciju Nikola ostane bez odgovora, dok je Rita već otprije bila njome pridobivena.

"Homoseksualnost je bila, premda doktrinarno smatrana teškim grijehom", nastavi pravnik, "široko tolerirana antička i srenjovjekovna društva. Sve dok oko XII. stoljeća nije počeo njen vjerski i pravni progon, pod nazivom 'sodomija', i to do smrtne kazne, već prema odredbi svetog Louisa koju spominje Voltaire u svom Dictionnaire philosophique":

Si aucun est soupçonné de b..., doit être mené à l'évêque; et se il en était prouvé, l'on le doit ardoir, "pa je tako još 1661. u Parizu muškoљub Jacquesu Chaussonu mučen rezanjem jezika i javnim spaljivanjem. Iako su pri tome plemstvo i kler uživali prešutnu snošljivost, homoseksualnost će odonda u većini zapadnih zemljama postati krivično djelo, a u nekim muslimanskim društvima i danas podliježe smrtnoj kazni." "Samo između muškaraca, a ne između žena!", naglasi Rita. "Tako je! Koga briga što rade žene među sobom! Međutim, to krivično djelo se ukida u francuskoj revoluciji, što je još jedna galska erotska posebnost, dok će naprotiv ostala europska zakonodavstva upravo tokom XIX. stoljeća zaoštravati progon pederastije i homofilije kao 'protuprirodnog' delikta. Za posljednjeg rata je i vichyjevski profašistički režim ponovno uveo krivično djelo 'protiv prirode s maloljetnikom istog spola mlađeg od dvadeset i jedne godine', a da bi se kasnije ta granica kažnjivosti spustila do općeg početka punoljetnosti – osamnaest godina. Tako da su punoljetni homići u Francuskoj i dalje pravno neugroženi, s tim što u određenim situacijama mogu doći pod udar odredaba o 'ultrage public à la pudeur' i 'attentats à la pudeur avec violences'. Za razliku od toga, u Njemačkoj je sve do 1969. bio na snazi paragraf 175. pruskog krivičnog prava s kaznom do pet godina zatvora protiv kojeg se u prošlom stoljeću već izjašnjavao Krafft-Ebing dokazujući da homoseksualnost nije moralno zlo nego psihološko-medicinski problem, a potom ga još žešće i neuspješno osuđivali sudac disident Karl Heinrich Ulrichs, liječnik Magnus Hirschfeld i socijalist August Bebel." "Njihov prijedlog za ukidanje tog paragrafa odbijen je 1922. u Reichstagu, znao je doktorand, iako su ga podržavali Albert Einstein, Thomas Mann, Lav Tolstoj, Emil Zola, feministički

pokreti, Stefan Zweig, Rainer Maria Rilke, Lou Andreas-Salomé, Arthur Schnitzler i mnoge druge poznate ličnosti".

"Međumuška ljubav ostaje krivično djelo u svim socijalističkim državama, pa i u Jugoslaviji. Prema članu 186,2 našeg Krivičnog zakona za protuprirodni blud između osoba muškog spola učinilac će se kazniti zatvorom do jedne godine.

"Nevjerojatna idiotarija, povikne Andrea, da tako postupa socijalističko pravo, i to još pod crkvenim izrazom 'protuprirodni blud!' "I Freidrich Engels u Porijeklu porodice, privatnog vlasništva i države tvrdi da su grčki muževi potonuli u odvratnoj ljubavi s dječacima i oskrvnuli svoje bogove kao i sebe same mitom o Ganimedu.

Zatim boljševici 1917. ukidaju sve homofobne propise i Grigirij Batkis, direktor moskovskog Instituta za socijalnu higijenu, zalaže se 1923. u svom djelu Seksualna revolucija u Rusiji za načelo potpunog nemješanja države i društva u seksualne odnose ako u njima nitko nije povrijeđen...

"Međutim, 30-ih godina se u SSSR-u ponovno kriminalizira homoseksualnost, kao 'proizvod buržoaske dekadanse', s kaznama deportacije do pet godina." "Što je jedan od razloga revolta André Gidea kao prijatelja revolucije protiv staljinizma!" "U Velikoj Britaniji je smrtna kazna za 'sodomiju' ukinuta tek 1861., i sve do 1967. je homiциma prijetila dvogodišnja zatvorska kazna. Ipak, koliko je ta inkriminacija besmislena vidi se po tome što danas zapadne države faktički odustaje od njenog gonjenja." "Da, ali ne samo zbog sazrijevanja svijesti da homofiliju ne treba kažnjavati, nego i zbog stvarne nemogućnosti njene kontrole", dođe Nikola na svoju omiljenu teorijsku tezu o granicama prava i o isključivo moralnoj regulaciji međuljudskih odnosa koji su izvanjski nekontrolabilni.

"Idemo dalje", reče pravnik, kad su sjeli na terasi iza marjanskog sedla i nakon Ritine pohvale ljepote špalira čempresa s tog mjesta, "od povezanih radnji spolnog ekshibicionizma i voajerizma, koje moral i psihijatrija ocjenjuju s većom ili manjom strogošću, pravo zabranjuje uglavnom samo javno izlaganje golotinje i bludnih čina, kažnjavajući u Francuskoj taj 'outrage public à la pudeur' do godinu dana zatvora, dok ne zabranjuje promatranje tuđe golotinje i tuđih bludnih čina. Zabranjeno je pokazivati spolovila, snošaj i druge spolnih radnji onima koji to ne žele gledati, ali nije zabranjeno sve to gledati, kao, naprimjer, nečiju golotinju i maženje iz grma u parku ili kroz otvor na javnom zahodu, kad promatrane osobe ne žele biti viđene." "Zgodno za voajere!", usklikne Rita. "Ipak", Andrea će, "od zabrane ekshibicionizma izuzima se izlaganje golotinje koja se na nekim posebnim javnim mjestima očekuje ili traži, kao što su poziranje modela u umjetničkim pkolama, razgoljivanje u nudističkim okupljalištima, u predstavama striptiza i u privatnim seansama grupnog seksa! Međutim, ostaje na snazi glupava pravna zabrana, zbog takozvane 'javne povrede stida' ili 'javne sablazni', spolnih igara u kazališnim predstavama – koje su po definiciji također događaji gledani po slobodnoj volji." "A od neželjenog voajerstva jedino je zabranjeno, zaključujući asistent, ali ne pod tim naslovom, već pod naslovom 'poštivanja prava privatnog

života', promatranje tuđih intimnosti kojim se povređuje prostor nečijeg stana i tajna pisma."

I nastavi: "javnom ekshibicionizmu su srodne proizvodnja i rasparčavanje pornografskih i erotskih slika i tekstova, što je također u prošlosti bilo, a i danas je djelomično pravno zabranjeno. Od takve cenzure nije odustala ni francuska revolucija ni kasnije građanske republike. Tako je zakon od 1819. o pisanim, likovnim i scenskim djelima propisivao":

Svako vrijeđanje javnog i religijskog morala, ili dobrih običaja, bit će kažnjeno zatvorom od jednog mjeseca do jedne godine i globom od šest do pet stotina franaka.

"Po toj odredbi je procesuirano, odstranjeno i globljeno na stotine umjetničkih djela, među njima 'Erotika biblion' Mirabeaua, 'Les bijoux indiscrets' Diderota, 'Les Fleurs du mal' Baudelairea, 'Uliks' Jamesa Joycea... Takva cenzura nije ni danas posve nestala iako je dosta ublažena administrativnom i pravosudnom praksom, između ostalog i izuzimanjem erotskih djela kojima se priznaje estetska vrijednost. No sada se težište represije prebacuje na zaštitu maloljetnika, i to u Francuskoj zakonom od 1949. koji zabranjuje izlaganje i prodaju mlađima od osamnaest godina svih publikacija 'à caractère licencieux ou pornographique'. Jugoslavensko i druga socijalistička prava su i ovdje moralno bigotnija i stroža od buržoaskih prava jer zabranjuju pornografiju neovisno o dobi onih kojima je namijenjena":

Član 189 KZ: Tko proizvodi, prodaje, rasparčava, javno izlaže, ili radi prodaje nabavlja ili drži spise, slike ili druge predmete kojima se teško vrijeđa moral, kaznit će se zatvorom do jedne godine.

To je Andrei već bilo poznato, i tu Nikola zastane kao da je iscrpio materijal svog izvještaja o spolnosti u pravu.

"Erotska ponašanja su u zbilji, nasreću, ipak najvećim dijelom izvan nadzora prava, zaključio Andrea nakon kratkog mucka, i to prvenstveno po prirodi stvari, kako si sam rekao, jer ih nije moguće izvanjski pravnim sredstvima kontrolirati u njihovoj bitnoj intimnosti te stoga mogu biti potpunije zahvaćena samo moralnim i običajnim porocima. Istina, u prošlosti su bili pravno kažnjivi homoseksualizam i analni seks, takozvana sodomija, s muškarcem i s ženom, a i danas je taj drugi 'zločin protiv prirode' krivično djelo u nekim članicama SAD-a, no takve zabrane su osuđene na nedjelotvornost zbog nemogućnosti izvanjskog pravnog zahvata tih djela u odnosima ljubavi i erotike. Isto vrijedi i za većinu ostalih takozvanih perverzija, kao što su transvestitstvo, trijalizam, ondinizam, koprofilija, sadomazohizam, incest i zoofilija." "Transvestitstvo je izvanjski kontrolabilno", upozori Nikola, "no nisam naišao na podatke o njegovom zakonodavnom ili sudskom progonu." "Ono se oduvijek prakticira na karnevalima i maskirnim plesovima", nadoda Rita. "Može biti proganjeno u njegovoj simbiozi s homoseksualizmom, reče Andrea, ali, u svakom slučaju, odsustvovanje prava od velike većine spolnih užitaka je etički ispravno! Nema dovoljno jakih razloga da pravna prisila intervenira u takve odnose osim ako su oni nasilje i zloupotreba nemoćnih! U odnosima odraslih, uračunljivih i pristajućih osoba nijedno spolno-erotsko ponašanje ne bi smjelo

biti pravno zabranjeno, s izuzetkom onih koje neposredno prijete nečijem životu ili tjelesnom integritetu, jer tu su interesi pojedinaca dovoljno zaštićeni njihovim autonomnim traženjem sreće i moralnim rasuđivanjem!"

Pravnik i Rita slože se s tim zaključkom, a prvi još konstatira da moderno društvo već dobro napreduje u ostvarenju takvog poželjnog stanja: "u seksualnosti je sve izrazitija autonomija nasuprot heteronomiji, emancipacija žene nasuprot patrijarhalnosti, unutarnja i slobodna kontrola moralnosti prema vanjskoj i prisilnoj kontroli pravnosti, ljubav prema ekonomiji, ovlaštenje užitka prema obvezi prokreacije, radosna spolnost prema grešnoj spolnosti, privatnost prema javnosti... Zato se usporedo s današnjim procvatom svih erotskih intimnosti, koje zapravo i nije moguće efikasno pravno ograničavati, sada počinje gasiti većina nekadašnjih spolnih delikata i psihijatrijskih zala – inkriminacije prostitucije, homoseksualnosti, sodomije, pornografije, fetišizma, ekshibicionizma, voajerstva, i tako dalje, s prepoznatljivom tendencijom da se pravne zabrane svedu samo na tri područja: na spolno nasilje, na spolno zlostavljanje djece i na brak između najbližih srodnika." "Spolnog nasilja ima i u iskorištavanju odraslih i u izrabljivanju prostitutki", nadoda Andrea, "ali to su posljedice ekonomske i kulturne bijede koje se mogu učinkovito suzbijati samo socijalnom politikom, a ne kaznenim pravom. Isto vrijedi i za pornografiju." "Velika većina spolnosti, tako dekriminalizirana i demedikalizirana, uskoro će postati", izade pravnik s novom tezom, "oblast posebnih ljudskih prava – koju bih nazvao spolna prava i koja će biti osobito važna za neke još zastrašene i uglavnom nevidljive spolne manjine." "Spolna prava – zgodno!, prihvati doktorand, u okrilju prava ljubavi i prava na uživanje!" "Što znači da u društvu razuma i slobode neće više biti, između ostalog, ni zabrane istospolnog braka ni zabrane grupnog braka, jer i takve ljubavne zajednice moraju imati sva prava koje danas ima heteroseksualni i monogamni brak!" "Tako je, likovala je Rita, ja bih pristala na zajednicu s Andreom i još jednom dragom ženicom, ali on ne bi pristao na zajednicu sa mnom i nekim drugim momkom!" "Istina, prizna imenovani, u tome sam ustrajni natražnjak!"

"Libertini svih zemalja, ujedinite se", klikne Rita sa šakom uvis, te odmah primijeti: ali, za takav napredak u spolnim stvarima bio bi nužan i nekakav spolni odgoj u školama." "I ne samo u školama, Andrea će, a uz to bi trebalo paziti da opet ovlada kršćanski moralizam "sa svim njegovim protuspolnim besmislicama, ali i da ne zavlada ni scijentistički pozitivizam koji spolnost objašnjava samo kao funkciju biološke i društvene reprodukcije." "Nego?" "Trebalo bi da se i u školi i u široj javnosti čuju, u posve slobodnom natjecanju, svi etički i znanstveni stavovi koji u ovoj problematici postoje – kršćanski moralizam, pozitivistički scijentizam i libertinski hedonizam!" "Je li to moguće", Nikolu posebno iznenadi ono posljednje, "sve to zajedno, u školskom programu?" "Zašto ne? Treba prihvatiti princip, a onda ga i pametno primijenti, što, priznajem, nije lako, pogotovo ovdje na Balkanu, da se što objektivnije izlože svi ti glavni etički stavovi o seksualnosti i da se pokaže kako je ona istovremeno funkcija biološke reprodukcije i porodice, osnova sublimiranih osjećaja ljubavi i kulturna igra koja traži najslobodnije erotske užitke."

"Sve te zadatke trebale bi pripremiti", upozori asistent, "odgovarajuće prirodne i društvene znanosti." "Dakako", o tome je Andrea imao svoju doktorantsku zamisao, "prožimanjem bioloških, historijskih, filozofskih, socioloških, etnoloških, pravnih i drugih istraživanja spolnosti u jednom polihistorijskom projektu – koji bi uz historiju i teoriju ljudske spolnosti sadržavao kulturnu zoologiju i kulturnu botaniku. Sa spoznajom veza i međuvjetovanja biološkog i kulturnog u sva tri područja života: što je životinja čovjeku i što je čovjek životinji, što je biljka čovjeku i što je čovjek biljci, što je seksualnost kulturi i što je kultura seksualnosti?"

U predvečerje je trojka s marjanskog sedla silazila u uvalu Bene, sada Andrea govoreći dokle je došao s disertacijom "Toposi erotike", a odatle će nastaviti prema gradu.

SEXUALITY AND THE LAW 1971

This section from the handwritings of *Toposi erotike*, made on the basis of the diary of doctoral candidate Andree Laurentis and Rita R. contains, after a brief introduction on the relation between nature and culture, a presentation on the ways of legal regulation of sexual acts in France and partly in Yugoslavia until 1971. The comparison of those regulations with the current treatment of sexuality in law could demonstrate some interesting directions of development of that legal subject towards a greater freedom and birth equality which towards the end of the presentation is foreshadowed.

Key words: *sexuality, law, legislature*